

Գրիգոր Երէց պէտք է նկատուի ծաղկող մանրանկարիչը Ս. Վարդանի հովանւոյն տակ գրուող ձեռագրաց:

Գարձեալ ուրիշ ձեռագիր մը, «Սաղմոսարան և Նարեկի մի մաս ժԹ», Լիմ Անպատ. Հին թիւ 331. ՌՃԼԷ = 1688: Նիւթ՝ թուղթ: Կազմ՝ կաշեպատ: Հանգամանք՝ լաւ պահուած: Մագ. Պահպ. չունի: Գատարկ թուղթ՝ չունի: Մեծութիւն՝ 10 × 14: Գրութիւն՝ միասիւն և երկսիւն: Թուղթը՝ 372: Տողը՝ 19 և 21: Գիր՝ բոլորգիր: Սկզբնատառը՝ զունաւոր ծաղիկներ: Լուսանցազարդը՝ չունի: Մանրանկարը՝ Նարեկացու մի ոսկեգօծ պատկեր: Կիսախորանք 9: Գրիչ Խալիֆա: Ստացող՝ Աւետիս կրօնաւոր: Ծաղկող՝ Գրիգոր Երէց Վանեցի: Կազմող՝ անյայտ: Ժամանակ՝ ՌՃԼԷ = 1688: Տեղի՝ Վան: Յիշատակարան չունի՝»:

Ըստ իս վերի ցուցակագրեալ նոյն այս ձեռագիրն է որ այժմ իմ հաւաքածոյիս մաս կը կազմէ: Թէեւ ցուցակագրութեան համաձայն յիշատակարան պէտք չէ ըլլայ, սակայն հետաքրքրական է իմանալ թէ ուրկէ՞ արդեօք ցուցակագիրը ստացած է ձեռագրիս գրչին, ստացողին, ծաղկողին, ժամանակին և տեղւոյն մասին այդ իր տուած տեղեկութիւնները: Ուրեմն անտարակոյս ձեռագիրը ունէր յիշատակարաններ, որոնք ցուցակին հրատարակութեան պակսեր են որեւէ պատճառաւ: Թէեւ նկարներուն՝ որոնք ոչ միայն մէկ այլ երկու հատ են, լուսանցազարդերու, որոնցմէ բազմաթիւ կան, և ուրիշ մանրամասնութեանց մասին ցուցակագիրը բոլորովին կը տարբերի ձեռագրէն, սակայն ատիկա ցուցակագրին աճապարանքին, ցուցակագրուած նիւթերուն խոսնումին և ուրիշ պարագաններու կը վերագրեմ, և հուսկ կը նոյնացնեմ իմ ձեռագրիս վերոյիշեալ ցուցակագրութեան ձեռագրին հետ: Այս նոյնացումը ապացուցանելու ուրիշ փաստ մըն ալ սա է որ՝ վերոյիշեալ ձեռագրիս կոնակը փակցուած է ճերմակ թղթեայ պիտակ մը մասամբ պատռած ուր կ'երեւի սկզբնական թիւ 3 մը, յետոյ պատռած պիտա-

կին պատճառաւ երկրորդ երկքի մը ստորին պոչը, և հուսկ որոշ թիւ մէկ մը, այսպէս տալով թիւ 331, որ ցուցակագրին Լիմ անպատ հին 331ին կը համապատասխանէ. թող որ ձեռագրիս Լիմ անպատին պատկանելու յիշատակարանի ալ հանդիպեցանք ձեռագրիս յիշատակարաններուն կարգին:

Հարկ է ըսեմ թէ արուեստի տեսակէտով Գրիգոր Երէցի մանրանկարներն ու ծաղկունքները իրապէս նոր ձեւ մը չեն, սակայն անոնք կու գան ցոյց տալ որ Վանի մէջ դեռ բազմաշխատ մանրանկարներ պատրաստելու ճաշակն ու արուեստը կար: Հայ ուսումնասիրութեանց ծանօթ են Վանեան ինչ ինչ ծաղկողական և մանրանկարչական դարոցներ, որոնց մասին վերջնական ուսումնասիրութիւններ սակայն դեռ պատրաստուած չըլլալով՝ դժուար է ինծի հոս ամփոփում մը տալ: Սա յայտնի է որ գոնէ ԺԷ դարուն թէ՛ ծաղկումը և թէ՛ մանրանկարչութիւնը ազդուած են ուրիշ արուեստներէ: Գրիգոր Երէց կը սիրէ ոսկուած, գունաւորուած և այսպէս ծանրաբերուած արուեստը: ԺԷ դարուն Պոլսէն սկսեալ մինչեւ Էրուսաղէմ, և կովկաս ու Պարսկաստան հայ մանրանկարչութիւնը և ծաղկումը իր արհեստին մէջ շատ կը նմանի կիտուածման արուեստածեւին, գոյները որոշ իրարու մօտ շարուած, մաքուր բաժանումներով, ոսկին՝ ճոխութեան նշանը՝ տարապայման կերպով տիրապետող: Հոն կը պակսի արուեստի թեթեւութիւն, փոխանակ ատոր՝ կայ գծերու կազմութեան, գոյներու դասաւորման և տեղաւորման, ոսկելու ճնշող ծանրութիւնը որ զժբախտաբար կը խլէ շնորհը թէ մանրանկարներէն և թէ ծաղկունքներէն: Ծալքերը հաստ են և կարծր, շարժումները թէեւ բնական՝ սակայն սառած, ահա այս է մեր ԺԷ դարու տիրապետող արուեստը: Գրիգոր Երէցէ առաջ ձեռագրիս ծաղկող անձանօթ արուեստագէտը կը տարբերի Գրիգոր Երէցէն, ըլլա-

1. Աճ Էջ 50.